

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 44 Volume: 9 Issue: 44

Haziran 2016 June 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

HAYAT BOYU ÖĞRENME ETKİNLİKLERİNDE YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ* ROLE OF LOCAL ADMINISTRATIONS IN LIFELONG LEARNING ACTIVITIES

Kasım KARAMAN**

Öz

Küreselleşme ve buna bağlı hızlı değişim süreçleri, birçok alanda olduğu gibi, bilgi kavramının anlam ve işlevinin değişmesi üzerinde de etkili olmuştur. Özellikle bilişim ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler geleneksel 'bilgi' anlayışını temelden sarsmıştır. Bu yeni dönemde edinilmiş bilgilerin, sürekli yenilenen ve yeniden üretilen bilgiler karşısında yetersiz kalması, hatta geçerliliğini yitirmesi, insanları sürekli öğrenen olmaya yöneltmiştir. Hayat boyu öğrenme olarak kavramlaştırılan bu yeni süreç, eğitim politikalarının da temel yaklaşımlarından biri haline gelmiştir. Dünyada birçok ülke hayat boyu öğrenmeyle ilgili çeşitli stratejiler geliştirmekte ve hedefler ortaya koymaktadır.

Türkiye'de hayat boyu öğrenme politikaları Avrupa Birliği üyelik süreciyle ilişkili olarak şekillenmektedir. Hayat boyu öğrenme stratejilerinin temelini, istihdam politikalarıyla eğitim sistemi arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi oluşturmaktadır. Hayat boyu öğrenme etkinlikleri örgün eğitim kurumlarının yanı sıra sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, özel öğretim kurumları gibi kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülmektedir.

Türkiye'de gerçekleştirilen hayat boyu öğrenme etkinliklerinde yerel yönetimler (belediyeler) oldukça önemli bir rol üstlenmişlerdir. Yerel yönetimler tarafından ücretsiz olarak ve erişimi kolay merkezlerde, başta meslek edindirme kursları olmak üzere kişisel gelişim, dil öğretimi, bilgisayar kursları, el işleri, çocuk bakımı gibi farklı alanlarda kurslar düzenlenmektedir. Kurslara katılanların çoğunlukla kadınlar, göçmenler, gençler, engelliler gibi dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan kursiyerlerden oluşması, hayat boyu öğrenme etkinliklerinde yerel yönetimlerin önemini artırmaktadır.

Bu çalışma, literatüre bağlı olarak, Türkiye'de yerel yönetimler aracılığıyla gerçekleştirilen hayat boyu öğrenme etkinliklerine odaklanmaktadır. Bu bağlamda, Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından organize edilen KAYMEK (Kayseri Sanat ve Mesleki Eğitim Kursları) kursları örneğinde, dezavantajlı gruplar ile bu gruplar içerisinde yer alan kadınlara yönelik hayat boyu öğrenme etkinlikleri değerlendirilmektedir.

Çalışma sonuçlarına göre, Türkiye'de hayat boyu öğrenme etkinliklerinde yerel yönetimler oldukça önemli bir işleve sahiptir. Yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen hayat boyu öğrenme etkinliklerine dezavantajlı grupların, özellikle kadınların, göçmenlerin, engellilerin ve gençlerin katılım oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Kayseri'de 2005-2006 döneminde 374 kursiyerle faaliyete başlayan KAYMEK kursları, talepler doğrultusunda, yeni kurslar ve yeni kurs merkezleriyle sürekli gelişerek 2014-2015 döneminde 15 kurs merkezi ve 8002 kursiyere ulaşmıştır. Kursiyerlerin çoğunluğunu dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan kadınlar oluşturmaktadır. Ayrıca engelliler, göçmenler ve gençler de kurslara katılan diğer dezavantajlı gruplardır. Kurslar temel eğitim ve mesleki eğitim üzerine yoğunlaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hayat Boyu Öğrenme, Yerel Yönetimler, Dezavantajlı Gruplar, Kadınlar.

Abstract

Globalisation and change processes related to globalisation have had an impact on many areas including the meaning and function of the concept of knowledge. Particularly developments in the Information and Communication Technologies have fundamentally changed the traditional knowledge perception. The fact that already acquired knowledge fall short against continuously renewed and reproduced knowledge has resulted in change how people approach learning. People started learning continuously. This process, named as "lifelong learning", has become one of the main approaches in educational policies. Many countries in the world have been developing various strategies and set targets for lifelong learning.

Lifelong learning policies of Turkey have been shaped in response to Turkey's membership process to the European Union. In this respect, in the fundamental level, lifelong learning strategies are about strengthening the relationship between educational system and employment policies. Lifelong learning activities are run not only by schools but also NGOs, local administrations and private organisations.

* Bu Makale 29-31 Ekim 2015 tarihlerinde Olomouc'ta (Çek Cumhuriyeti) düzenlenen "1st International Conference on Lifelong Education and Leadership for All" kongresinde sunulan "Hayat Boyu Öğrenme Etkinliklerinde Yerel Yönetimlerin Rolü" başlıklı bildirinin yeniden düzenlenerek genişletilmesiyle üretilmiştir.

** Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, kasimkaraman@hotmail.com.

Local administrations (municipalities) have undertaken important responsibilities in lifelong learning activities taking place in Turkey. The local administrations run many courses in centres that are easily accessible and for free. They do not only include vocational courses but also personal development courses such as language, computer, handicraft, and child care courses. The importance of local administrations in providing lifelong learning could be seen even better when we consider the fact that participants of the courses run by the administrations usually come from disadvantaged backgrounds including women, migrants, disabled and young people.

This study, based on the literature, focus on lifelong learning activities run by local administrations in Turkey. In this respect, in the case of KAYMEK, organised and run by Kayseri Metropolitan Municipality, the lifelong learning activities that are provided to disadvantaged groups particularly to women will be evaluated.

According to the results, local administrations have had a very important function in lifelong learning activities taking place in Turkey. Those who come from disadvantaged backgrounds including women, young people, migrants and disabled people appear to be attending these activities in large proportions. KAYMEK courses were started to be provided in the year of 2005-2006 with 374 attendees in Kayseri. It has now reached 15 centres and 8002 trainees in the year of 2014-2015. The majority of trainees are women that are considered to be amongst disadvantaged groups. Moreover, other disadvantaged groups, disabled, migrants and young people, attend the trainings. The range of trainings in terms of the subject is usually limited to basic education and vocational training.

Keywords: Lifelong Learning, Local Administrations, Disadvantaged Groups, Women.

Giriş

İçinde yaşadığımız çağ, değişim hızı ve ortaya çıkan yeni toplumsal yapılar nedeniyle, daha öncekilerden farklı bir dünya sunmaktadır. Hiç şüphesiz, bilgi ve iletişim teknolojileriyle şekillenen bu yenedünyanın, bireysel ve toplumsal yansımaları, birçok bilim insanının dikkatini çekmiş ve çalışmalarının odağını oluşturmuştur. Bu yeni toplumu ya da çağı tanımlamak için burjuva sonrası toplum, ekonomi sonrası toplum, kıtlık sonrası toplum, kişisel hizmet toplumu, hizmet sınıflı toplum, kapitalizm sonrası toplum, ağsı toplum, bilgi toplumu gibi kavramlar üretilmiştir (Bozkurt, Baştürk, 2013: 407).

Bell'in, 1973 yılında yayınlanan "The Coming of Industrial Society: A Venture in Social Forecasting" adlı eserinde, 'Sanayi Sonrası Toplum' olarak kavramlaştırdığı bu yeni toplum, sanayi toplumlarından farklı özellikler taşımaktadır. Bell'e göre, dinanizmini kol gücü ve enerjiden alan sanayi toplumlarından farklı olarak, sanayi sonrası toplumları dinanizmini bilgiden almaktadırlar. Hizmetler sektörünün temel üretim sektörü olduğu bu yeni toplum, bilgiyle donatılmış yetenekli ve uzman kişilere ihtiyaç duymaktadır (Dura, 1990: 4; Dikkaya; Özyakışır, 2006: 155)

1981 yılında "Sanayi Sonrası Toplumu olarak Bilgi Toplumu (The Information Society as Post-Industrial Society)" adlı bir kitap yayınlayan Masuda, belirsiz bulduğu sanayi sonrası toplumu kavramı yerine *bilgi toplumu* kavramını tercih etmektedir. Masuda'ya göre bir toplumun başka bir yapıya geçebilmesi için *sosyal teknoloji* adını verdiği bir teknoloji boyutunda, değişikliklerin meydana gelmesi gerekmektedir. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişteki bu teknoloji, enformasyon (bilgi) teknolojisidir (Dura, 1990: 44).

Bugün, toplumsal değişimde geline yeni aşamanın, yaygın biçimde, bilgi toplumu ya da enformasyon toplumu olarak kavramlaştığı söylenebilir. Bilişim teknolojileriyle şekillenen ve merkezinde bilginin (daha öncekilerden farklı olarak) yer aldığı bu toplumu daha öncekilerden ayıran temel özellikleri kısaca şu şekilde özetlemek mümkündür:

Bilgi/enformasyon toplumunda, değişim her alanda çok hızlıdır. Sanayi toplumundaki maddi sermayenin yerini, beşeri sermaye almaktadır ve ekonomide hizmet sektörü ön plana çıkmaktadır. Mal üretimi yerine bilgi üretimi önem kazanmaya başlamaktadır. Üretimde, sanayi toplumundaki fabrikalar yerine, bilgi üreten, işleyen, depolayan ve yayan AR-GE kuruluşları, veri tabanları, dijital kütüphaneler üretim merkezleri konumuna gelmektedir. Temsili demokrasi yerine katılımcı demokrasi daha güçlenmekte ve sivil toplum kuruluşlarının (STK) önemi artmaktadır. Çevre ve çevrenin korunması küresel bir problem olarak uluslararası bir konu olarak gündeme gelmektedir. Enerji ihtiyacının karşılanmasında yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı önem kazanmaktadır. Toplumsal değerlerde çeşitlilik ön plana çıkmakta, eşitlik temel ilkelerin başında yer almakta, bireysellik ve bireyselleşme bir değer olarak şekillenmektedir. Eğitim, bilgi toplumunda anahtar bir kavramdır. Ancak sanayi toplumunda farklıdır. Sanayi toplumundaki genel örgün kitle eğitimi yerini bilgi toplumunda kişiselleştirilmiş hayat boyu eğitim kavramına bırakmıştır (Berber, 2003: 41).

Sanayi toplumlarında bir kez öğrenildikten sonra hayat boyu devam eden işlerin yerini, bilgi/enformasyon toplumlarında geçici işler almaya başlamıştır. İşlerin sürekliliklerini yitirmesi, dolayısıyla çalışanların yeni işlere uygun, yeni bilgi ve beceriler kazanmalarının bir zorunluluk olarak ortaya çıkması, eğitimin hayat boyu devam eden bir süreç olarak sürdürülmesi düşüncesini pekiştirmiştir (Bozkurt, Baştürk, 2013: 408). *Süreksizlikler çağı* olarak da isimlendirilen bu yeni çağda, bilgi ve becerileri öğretmekten ibaret olan eğitim anlayışları (Bozkurt, 2006: 216) yerini hayat boyu öğrenme, kendi kendine öğrenme, bireysel

öğrenme, e-öğrenme, uzaktan eğitim gibi eğitimin sürekliliğini vurgulayan kavramlara ve bunları karşılayacak okulların ve kurumların nasıl olması gerektiği üzerine yapılan tartışmalara bırakmıştır (Fırat, 2010:504).

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de yerel yönetimlerin yürüttükleri hayat boyu öğrenme etkinlikleri kapsamında gerçekleştirilen kurslar ile bu kurslara katılan kursiyerlerin durumunu, Kayseri Büyükşehir Belediyesi’ne bağlı olarak faaliyet gösteren KAYMEK kursları bağlamında, ortaya koymaktır. Nitel yöntemin tercih edildiği bu çalışmada doküman incelemesi modeli kullanılmıştır. Araştırma verileri ilgili literatür ve KAYMEK merkezinden elde edilmiş ve betimsel olarak çözümlenmiştir.

1. Bulgular

1.1. Hayat Boyu Öğrenme Kavramı

Hayat boyu öğrenme kavramı son yıllarda yaygın olarak kullanılmasına karşılık ortaya çıkışı 1920’lere kadar geriye götürülebilir. Dewey, Lindeman ve Yeaxle gibi araştırmacılar eğitimin sürekliliğine ve hayat boyu devam eden bir olgu olduğuna vurgu yaparak, bugün kullanılan hayat boyu öğrenme kavramının ilk düşünsel temelini oluşturmuşlardır (Ayhan, 2005: 2).

Sanayi toplumunun eğitim anlayışının temelini oluşturan örgün eğitim sistemleri, özellikle 2. Dünya savaşından sonra, hızla yükselişe geçmiştir. Sanayi üretimi için gerekli olan donanımı ve işgücü ihtiyacını karşılamak için en uygun sistem olarak görülen örgün eğitim sistemlerinin, 1960’lardan sonra bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler ve Dünyadaki hızlı siyasi ve ekonomik değişimlere bağlı olarak ortaya çıkan yeni ihtiyaçların karşılanması için yeterli olmadığı düşüncesi, eğitimin belli yaş dönemleriyle sınırlandırılmayacağı anlayışını güçlendirmiştir (Kaya, 2014: 95).

Hayat boyu öğrenme kavramı, 1970’li yıllarda, uluslararası bir konu olarak tartışılmaya başlandı. UNESCO, OECD ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası oluşumlar hayat boyu öğrenme kavramını gündemlerine alarak raporlar hazırladılar. Bu dönemde Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan *Permanent Education* (Titz, 1995: 43), OECD tarafından hazırlanan *Recurrent Education: A Strategy for Lifelong Learning* (OECD, 1973) ve UNESCO tarafından hazırlanan *Learning to Be: the World of Education Today and Tomorrow* (UNESCO, 1972) başlıklı belgeler kavramın gelişimi ve daha sonraki hayat boyu öğrenme stratejilerinin oluşturulması açısından önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Bu dönemde hayat boyu öğrenme kavramı içerik olarak, genellikle, insanlı yaklaşım ve sosyo-kültürel amaçlarla biçimlendirilmiştir.

1970’lerin ortalarından 1990’ların başlarına kadar, dünyayı saran ve sarsan ekonomik krizler, dikkatleri ekonomi üzerine yoğunlaştırmıştır. Bu dönemde hayat boyu öğrenme yaklaşımına, ulusal ve uluslararası düzeyde ilginin azaldığı ve 1970’lerin başlarındaki hayat boyu öğrenme anlayışını önceleyen insanlı ideallerden uzaklaşarak, merkezine ekonominin yerleştirildiği bir bakış açısı hâkim olmaya başladığı görülmektedir (Dehmel, 2006: 50)

1990’ların başlarında kavram yeniden ulusal ve uluslararası arenada ilgi odağı olmaya başladı. Özellikle, küresel bölgesel oluşumların başında yer alan Avrupa Birliği, hayat boyu öğrenmeyi birliğe üye ve aday tüm ülkeler için bir hedef olarak belirlemiştir. 1994 yılında yayınlanan ‘Gelişme, Rekabet ve İşlendirme’ konulu Beyaz Kitap ile 1995 yılında yayınlanan ‘Öğretim ve Öğrenme: Öğrenme Toplumuna Doğru’ konulu ikinci ‘Beyaz Kitap’ta hayat boyu öğrenme stratejileri ve eylem planları ortaya konulmuştur (Kaya, 2014:96).

Avrupa Birliği eğitim politikaları için ‘popüler bir slogan’ (Dehmel, 2006: 49) haline gelen hayat boyu öğrenme kavramı, 1996 yılının “Hayat Boyu Öğrenme Avrupa Yılı” olarak ilan edilmesiyle yeni bir döneme girmiştir.

2000 yılında Lizbon’da yapılan Avrupa Birliği Konsey toplantısında hayat boyu öğrenme, bilgi temelli ekonomi ve bilgi temelli toplum hedefine başarılı bir şekilde geçişin anahtarı olarak görülmüş (Commission Of The European Communities, 2000:3) ve üye ülkelerin bu konuda çalışmalar yapmaları kararı alınmıştır. Bu karar sonrası Eylül ayında ‘Hayat Boyu Öğrenme Bildirisi’ (A Memorandum on Lifelong Learning) yayınlanmıştır. Bu bildiriye, hayat boyu öğrenmeyi eyleme dönüştürmek için altı anahtar ilke sunulmaktadır (Commission Of The European Communities, 2000:10-18). Bunlar:

- Herkeseyi temel beceriler kazandırmak,
- İnsan kaynaklarına daha fazla yatırım,
- Öğretme ve öğrenmede yenilikçi anlayışlar,
- Öğrenmeye değer vermek,
- Rehberlik ve danışmayı yeniden düşünmek ve
- Öğrenmeyi eve daha yakın hale getirmek olarak belirlenmektedir.

Avrupa Birliği Komisyonu tarafından desteklenen ve 2007-2013 yılları arasındayürütülen hayat boyu öğrenme programı (Lifelong Learning Programme) kapsamında çeşitli hibe destekleri sağlanmıştır. İlk ve orta dereceli okulları, yüksek öğretim kurumlarını, mesleki eğitimi ve yetişkin eğitimini kapsayan

(Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, and Grundtvig) program 2014 yılına sona ermiştir. Program daha sonra 2014-2020 yıllarını kapsayacak biçimde Erasmus+ adıyla yeniden uygulanmaya başlamıştır.

1.2. Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenme Etkinlikleri ve Yerel Yönetimler

Türkiye’de hayat boyu öğrenme ile ilgili plan ve programlar, Türkiye’nin Avrupa Birliği (AB) Müktesebatına Uyum Programı kapsamında, 2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı’yla gündeme gelmiştir. 9. Kalkınma Planı’nda yer alan “İstihdamın Artırılması” gelişme eksenini “Eğitimin İşgücü Talebine Duyarlılığının Artırılması” başlığı ve “Beşeri Gelişme ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi” gelişme eksenini “Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi” başlığı altında yer alan;

-Değişen ve gelişen ekonomi ile işgücü piyasasının gerekleri doğrultusunda, kişilerin istihdam becerilerini artırılması,

-İşgücü piyasasına ilişkin bilgi sistemleri geliştirilmesi, eğitim ve işgücü piyasasının daha esnek bir yapıya kavuşturulması ve istihdamın ve işgücü verimliliğinin artırılması,

-Eğitim sisteminin, insan kaynaklarının geliştirilmesini desteklemek üzere, erişilebilirliği ve fırsat eşitliğine dayalı yapısının güçlendirilmesi,

-E-öğrenmeyi de kapsamak üzere, yaygın eğitim imkânlarının geliştirilmesi, eğitim çağı dışına çıkmış kişilerin açık öğretim fırsatlarından yararlandırılması, beceri kazandırılması ve meslek edindirilmesi maddeleri hayat boyu öğrenmeyle ilişkilendirilmiştir (Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi: 2009: 4-5).

9. Kalkınma Planı çerçevesinde, 2009 yılında yayımlanan, Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi’nde hayat boyu öğrenme kavramı, kişisel, toplumsal, sosyal ve istihdam ile ilişkilendirilen bir kavram olarak ele alınmaktadır. Bu çerçevede Hayat Boyu Öğrenme bireyin bilgi, beceri, ilgi ve yeterliliklerini geliştirmek amacıyla, örgün, yaygın ve serbest öğrenme süreçlerinin tamamını kapsayan, tüm eğitim ve öğretim faaliyetlerini içine alan ve hayat boyu devam eden her türlü öğrenme etkinlikleri olarak tanımlanmaktadır. Belgede programın amacı ise “bireylerin bilgi toplumuna uyum sağlamaları ve bu toplumda yaşamlarını daha iyi kontrol edebilmeleri için ekonomik ve sosyal hayatın tüm evrelerine aktif bir şekilde katılımlarına imkân vermek” olarak ifade edilmektedir (Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi: 2009: 7).

TÜİK 2009-2013 dönemi yaygın eğitim faaliyetleri verilerine göre 2013 yılında açılan 72,321 kursa 3 294 418 kişi katılmıştır. Kurslara katılanların cinsiyetlere göre dağılımı değerlendirildiğinde erkeklerin sayısı 1 888 992 (%57,34), kadınların sayısı 1 405 426 (%42,66)’dır (TÜİK, Yaygın Eğitim İstatistikleri 2009-2013, 2014: 172).

Tablo 1: 2009-2013 Yılları Arasında Türkiye’de Çeşitli Kurum/Kuruluşlar Tarafından Düzenlenen Yaygın Eğitim Faaliyetlerine Katılan Sayısı

Yıl	Kurs sayısı	Toplam	Erkek	Kadın
2009	19 817	810 279	403 933	406 346
2010	63 748	2 574 744	1 431 120	1 143 624
2011	64 239	2 392 828	1 306 396	1 086 432
2012	77 715	3 095 003	1 745 241	1 349 762
2013	72 321	3 294 418	1 888 992	1 405 426

Kaynak: TÜİK, Yaygın Eğitim İstatistikleri 2009-2013, 2014: 172

Türkiye’de başta Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) olmak üzere, hayat boyu öğrenme kapsamında doğrudan ya da dolaylı çalışmalar yapan birçok kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları (Bakanlık ve bağlı kurum/kuruluş, Üniversite, Belediye, Konfederasyon veya Sendika, Vakıf ve Dernek) mevcuttur. Bu kurum ve kuruluşlar içinde yerel yönetimlerin (belediyelerin) oldukça aktif olduğu ve hayat boyu öğrenme kapsamında, birçok alanda faaliyetler düzenledikleri görülmektedir.

TÜİK verilerine göre 2013 yılında belediyeler tarafından açılan 15,841 kursa 865 220 (%26,26) kişi katılmıştır. Yaygın eğitim faaliyeti düzenleyen kurum/kuruluşların düzenledikleri faaliyetlere katılım oranları cinsiyet bağlamında değerlendirildiğinde, belediyelerin faaliyetlerine katılımda kadınların katılım düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Zira belediyelerin düzenledikleri faaliyetlere katılan sayısı, 2013 verilerine göre, erkeklerde 341 687 (%39,49), kadınlarda ise 523 533 (%60,51)’tür (TÜİK, Yaygın Eğitim İstatistikleri 2009-2013, 2014: 172).

Tablo 2: 2009-2013 Yılları Arasında Belediyeler tarafından Düzenlenen Yaygın Eğitim Faaliyetlerine Katılan Sayısı

Yıl	Kurs sayısı	Toplam	Erkek	Kadın
2009	11 726	359 116	93 012	266 104
2010	13 339	550 132	193 647	356 485

2011	13 500	543 260	165 484	377 776
2012	16 169	658 332	195 295	463 037
2013	15 841	865 220	341 687	523 533

Kaynak: TÜİK, Yaygın Eğitim İstatistikleri 2009-2013, 2014: 172

10. Kalkınma Planında, hayat boyu öğrenmenin, Türkiye'nin kalkınması için en önemli unsurlardan birisi olduğu vurgulanmaktadır. Planda eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasındaki uyumun sağlanması için "hayat boyu öğrenme perspektifinden hareketle iş yaşamının gerektirdiği beceri ve yetkinliklerin kazandırılması, girişimcilik kültürünün benimsenmesi, mesleki ve teknik eğitimde okul-işletme ilişkisinin orta ve uzun vadeli sektör projeksiyonlarını dikkate alacak biçimde güçlendirilmesi" gereği üzerinde durulmaktadır (Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi, 2014: 9-10).

10. Kalkınma Planı çerçevesinde hayat boyu öğrenme sisteminin etkinliğini ve verimliliğini arttırmaya yönelik olarak hazırlanan 2014-2018 dönemi Ulusal Hayat Boyu Öğrenme Stratejisi Belgesi'nde aşağıdaki yer alan konulara öncelik verilmesi kararlaştırılmıştır;

- Toplumda hayat boyu öğrenme kültürü ve farkındalığının oluşturulması,
- Hayat boyu öğrenme fırsatlarının ve sunumunun artırılması,
- Hayat boyu öğrenme fırsatlarına erişimin artırılması,
- Hayat boyu rehberlik ve danışmanlık sisteminin geliştirilmesi,
- Önceki öğrenmelerin tanınması sisteminin geliştirilmesi,

- Hayat boyu öğrenme izleme ve değerlendirme sisteminin geliştirilmesi (Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi, 2014: 7).

"Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2014-2018" de dezavantajlı grupların hayat boyu öğrenmeye erişimlerinin sağlanmasının önemi vurgulanmaktadır. Söz konusu belgede kadınlar, gençler, yaşlılar, engelliler, uzun süreli işsizler, hükümlüler, göç etmiş ve göçebe hayat süren kişiler, işgücüne ve istihdama girişte güçlük yaşayan kişilerin hayat boyu öğrenme etkinliklerine katılımında zorluklar yaşadıkları tespiti yapılmaktadır (Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi, 2014: 17). İşte özellikle yerel yönetimlerin bu gruplara yönelik hayat boyu öğrenme etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde önemli ve etkin bir rol üstlendikleri görülmektedir.

Örneğin, 1996 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı olarak kurulan İSMEK, 2014-2015 eğitim döneminde 235 kurs merkezinde, 348 branşta ve 1.800.000'in üzerinde kursiyerle (<http://ismek.ibb.gov.tr>), hayat boyu öğrenme etkinliklerinde önemli bir işlevi yerine getirmektedir. İSMEK, Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2018)'nda yer verilen dezavantajlı gruplara yönelik olarak ta faaliyetler gerçekleştirmektedir. Bu kapsamda engellilere, ruh ve sinir hastalıkları hastanelerindeki hastalara, huzurevi ve darülacezelerdeki yaşlı ve bakıma muhtaçlara, cezaevlerindeki hükümlü ve tutuklulara eğitimler vermektedir (Doğan, 2012: 48).

Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı olarak, 'her ev bir atölye olacak' sloganıyla, 1994 yılında kurulan BELMEK, 2012-2013 yılı itibarıyla 160 kurs merkezinde, 31 branşta eğitim veren bir kurum haline gelmiştir (<https://www.ankara.bel.tr>). Toplumda "kültür, sanat ve estetik bilincini yaygınlaştırmak, kültürel zenginliklerimizin korunup geliştirilmesine katkıda bulunmak, kadınlarımızı yeni bilgi ve becerilerle donatarak meslek sahibi yapmak, aile ekonomilerini güçlendirmek, kadınlarımıza birlikte yaşama ve planlı çalışma alışkanlığını kazandırmak, toplumda dostluk, dayanışma ve güven duygusunu pekiştirmek, boş zamanların verimli bir şekilde kullanımını sağlamak" (<https://www.ankara.bel.tr>) hedefleriyle kurulan BELMEK'in özellikle, kadınların eğitimi ve istihdamını yönelik eğitimlere önem verdiği görülmektedir.

1.3. Kaymek (Kayseri Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Mesleki Eğitim Kursları) Hayat Boyu Öğrenme Etkinlikleri

Kayseri Büyükşehir Belediyesi çatısı altında 2005 yılında kurulan KAYMEK, kurulduğu tarihten bugüne düzenlenen kurs sayısı, kurs merkezi sayısı ve eğitim verdiği kursiyer sayısı bakımından sürekli büyüyen bir hayat boyu öğrenme merkezi konumundadır.

Kurslarını I. Yarıyıl, II. Yarıyıl ve yaz olmak üzere üç döneme yayan KAYMEK, kentin farklı noktalarında, Argıcık, Belsin, Beyazşehir, Boztepe, Erkiyet, Göznuru, Hürriyet, İhtisas, Kocasinan, Mimsin, Sümer, TOKİ, Turgut Reis, Ziya Gökalp, Talas olmak üzere, 15 kurs merkezine sahiptir.

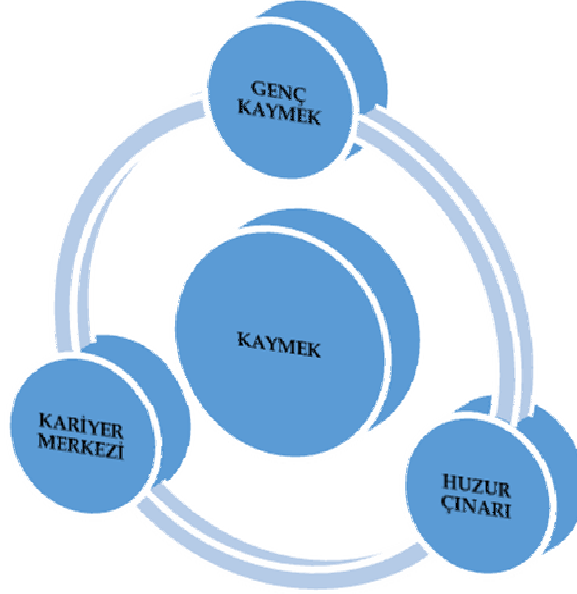
KAYMEK, "sosyal çevre edinmek isteyenler, kente adaptasyona ihtiyacı olanlar, mesleki gelişimini arttırmak isteyenler, toplum içerisinde kabul görmek isteyenler, yeni bir meslek, bir beceri, bir hobi öğrenmek isteyenler, el becerisine sahip olup daha da geliştirmeyi düşünenler, geleneksel ve modern el sanatlarına ilgi duyanlar, çeşitli nedenlerden dolayı rehabilitasyona ihtiyacı olanlar" hedef kitle olarak belirlemiştir (www.kaymek.com).

KAYMEK bünyesinde 2009 yılında 'Huzur Çınarı' olarak isimlendirilen, bireysel danışmanlık hizmetleri veren bir merkez kurulmuştur. Bu merkezde yaklaşık 15,000 kişiye çeşitli eğitimler verilmiştir.

2013 yılında kurulan 'Kariyer Merkezi', KAYMEK kurslarında başarılı olmuş ve sertifika almaya hak kazanmış işsizler için işverenlerle iletişim kurarak, istihdam sağlamayı amaçlayan bir merkezdir. Bu birim 2015 yılına kadar yaklaşık 400 kişiye istihdam sağlamıştır.

'Genç Kaymek', gençlik merkezi olarak 10 tesiste faaliyet gösteren bir kurumdur. Çeşitli spor ve sanat etkinlikleri ile eğitim ve kütüphane hizmetleriyle yaklaşık 4000 genç kursiyere ulaşılmıştır.

Grafik 1: KAYMEK Bünyesinde Kurulan Diğer Merkezler

2005-2006 öğretim yılında 428 kursiyerle eğitimlerine başlayan KAYMEK, 2014-2015 döneminde 8002 kursiyere çeşitli branşlarda kurslar verilmiştir. 2005-2015 yılları arasında KAYMEK kurslarında toplamda 46,891 kursiyere ulaşılmıştır. Kurslara katılanların yaklaşık %85'ini (40,041) kadınlar ve %15'ini (6,850) erkekler oluşturmaktadır.

Tablo 3: 2005-2015 Yılları Arasında KAYMEK Kurslarına Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımları

DÖNEM	KADIN	ERKEK	TOPLAM
2005-2006	386	42	428
2006-2007	995	366	1,361
2007-2008	1,544	192	1,736
2008-2009	3,224	603	3,824
2009-2010	2,000	288	2,288
2010-2011	2,871	321	3,192
2011-2012	7,103	1,172	8,275
2012-2013	6,865	1,399	8,264
2013-2014	7,949	1,569	9,518
2014-2015	7,104	898	8,002
TOPLAM	40,041	6850	46,891

Kaynak: Veriler KAYMEK merkezinden alınmıştır.

KAYMEK merkezlerinde kadınlar, işsizler, göçmenler, engelliler başta olmak üzere dezavantajlı gruplara yönelik kurslar düzenlenmektedir. Bu çerçevede kadınlar için aşçı çırağı, pastacı çırağı, cilt bakımı hizmetleri, çeyiz ürünleri hazırlama, çocuk bakımı ve oyun odası etkinlikleri, düz dikiş makineci, hasta kabul işlemleri, kadın üst giysileri dikimi, oylar, saç geçici ve kalıcı şekil verme teknikleri, tel kırma, elde kurdele işi, gümüş takı işlemeciliği, hasta ve yaşlı refakatçisi, imitasyon takı imalatçısı, sedef kakma, ev yemekleri hazırlama, elde kurdele işi, ev yemekleri hazırlama, kırkyamagibi kurslarla yemek, giyim, cilt ve saç bakımı, el işleri gibi alanlarda hem bireysel gelişim hem de hizmet sektöründe istihdama yönelik eğitimler verilmektedir. Ayrıca okuma-yazma bilmeyenler için okuma-yazma kursları; engelliler için

santralistik kursları, işaret dili kursları ve satranç kursları; yabancı uyruklu göçmenler için Türkçe kursları düzenlenmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Dünya sanayi devriminin ardından şekillenen sanayi toplumunun ötesinde yeni bir döneme girmiştir. Enformasyon toplumu ya da bilgi toplumu kavramları bu yeni dönem toplumlarını nitelendirilmek için yaygın olarak kullanılan iki kavramdır.

Hayat boyu öğrenme, toplumların enformasyon toplumu/bilgi toplumu hedefine ulaşmak için ihtiyaç duyulan nitelikli işgücünün yetiştirilmesi için önerilen yeni eğitim sistemini ifade etmek için kullanılan bir kavram olarak, 1970'lerde kullanılmaya başlanmıştır. OECD, UNESCO; AB gibi uluslararası oluşumların belgelerinde, kavram, yeni toplumun ortaya çıkardığı/çıkaracağı ihtiyaçları ya da problemleri çözecek bir eğitim sistemi olarak önerilmektedir.

Özellikle Avrupa Birliği, birliğe üye ve üyeliğe adayülkelerin, birliğin hedefleri doğrultusunda, kendi hayat boyu öğrenme stratejilerini geliştirmelerini talep etmektedir. Türkiye de, AB müktesebatı gereği olarak, 9. Kalkınma Planında, Türkiye'nin hayat boyu öğrenme stratejilerinin belirlenmesini ve bir eylem planı hazırlanmasını kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede ilki 2009 yılında, diğeri de 2014 yılında uygulamaya konulan hayat boyu öğrenme strateji belgeleri ve eylem planlarında, Milli Eğitim Bakanlığı koordinasyonunda, birçok kurum ve kuruluşta hayat boyu öğrenme etkinliklerine aktif katılım görevi verilmiştir.

Yerel yönetimler, hayat boyu öğrenme etkinliklerinin en yaygın ve etkili olarak sürdürüldüğü kurumlar arasındadır. Türkiye'de birçok belediye bünyesinde çeşitli eğitim kurumlarını barındırmaktadır. Belediyeler tarafından yürütülen hayat boyu öğretim faaliyetlerinin çok çeşitli branşlarda olması ve başta dezavantajlı gruplar olmak üzere farklı özelliklerdeki katılımcıları içermesi, kurs ya da eğitim merkezlerinin yaygınlığı ve kolay erişilebilirlik gibi özellikleriyle, sürekli gelişen bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

KAYMEK, Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından 2005 yılında kurulan bir merkezdir. Kentin çeşitli bölgelerine yayılmış 15 merkezde kurslar düzenlemektedir. Kurs merkezlerinin, kentin kenar mahallelerini de içine alacak biçimde ve kolay ulaşılabilir alanlarda bulunması katılımı artırmaktadır. Özellikle dezavantajlı gruplar olarak ifade edilen kadınlar, gençler, göçmenler, engelliler ve işsizlere yönelik eğitimlerle istihdam imkânlarının artırılması amaçlanmaktadır.

Kariyer Merkezi, KAYMEK kurs merkezlerinde katıldıkları kursları başarı ile bitirenlerin talep etmeleri durumunda işgücü ihtiyacı bulunan işletmelerle irtibatını sağlayarak istihdam edilmelerine yardımcı olmaktadır.

Çoğunlukla, diğer yerel yönetimlerde de olduğu gibi, KAYMEK kurslarında sürdürülen eğitimler, temel eğitim ve mesleki eğitim merkezlidir. Yanı sıra serbest zamanların değerlendirilmesine yönelik hobi kursları ve toplumsal problemlere yönelik eğitim ve seminer faaliyetleriyle daha fazla katılımcıya ulaşma hedeflenmektedir.

Yerel yönetimler ve diğer kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülmekte olan ve Türkiye hayat boyu öğrenme eylem planı kapsamında değerlendirilebilecek etkinliklerin yerel düzeyde de koordine edilmesi ve farklı etkinliklerin birbirini tamamlayıcı nitelikte olması başarı düzeyini artıracaktır.

Yerel yönetimlerin yürüttüğü eğitim faaliyetlerinde görev alan eğitimcilerin ya da usta öğreticilerin eğitimi konusu önemli bir sorun olarak görülmektedir. Eğitimcilerin ve usta öğreticilerin hem alan yeterlilikleri hem de yetişkin eğitimi, yabancıların eğitimi, engellilerin eğitimi gibi konularda pedagojik formasyon yeterlilikleri sağlanmalıdır.

Yerel yönetimler tarafından organize edilen eğitimlerin sürdürülebilirlik düzeyleri hayat boyu öğrenme ulusal eylem planı hedeflerine ulaşılması bakımından önem arz etmektedir. Dolayısıyla eğitim faaliyetlerinin, özellikle yerel yönetimlerin kendi faaliyet alanlarındaki, diğer yaygın ve örgün öğretim kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AYHAN, Serap(2005). "Dünden Bugüne Yaşam Boyu Öğrenme", *Yaşam Boyu Öğrenme: Sempozyum Bildirileri ve Tartışmalar: I. Yaşam Boyu Öğrenme Sempozyumu* (Yayına Hazırlayanlar: F. Sayılan ve A. Yıldız), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Pagem Yayıncılık, s. 2-14
- BARAN, Aylın Güngör (1992). "Sanayi Sonrası Enformasyon Toplumu Üzerine Tartışmalar", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 9, S. 1-2, s. 53-69.
- BEYCİOĞLU, Kadir. ; KONAN, Necdet (2008). "Yaşam Boyu Öğrenme Ve Avrupa Eğitim Politikaları", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C.7, S.24, s. 369-382.
- BOZKURT, Veysel (2006). *Endüstriyel Post-Endüstriyel Dönüşüm Bilgi, Ekonomi, Kültür*, Bursa: Ekin Yayınları
- BOZKURT, Veysel; BAŞTÜRK, Şenol(2013). "Bilgi Toplumu ve Türkiye", *Dünden Bugüne Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, Ed. Mehmet Zincirkıran, 4. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, s. 405-420.

Commission of the European Communities (2000). *A Memorandum on Lifelong Learning*, http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf (05.09.2015).

DEHMEL, Alexandra (2006). "Making a European Area of Lifelong Learning a Reality? Some Critical Reflections on the European Union's Lifelong Learning Policies", *Comparative Education*, Vol. 42, No. 1, p. 49-62.

DİKKAYA, Mehmet; ÖZYAKIŞIR, Deniz (2006). "Küreselleşme ve Bilgi Toplumu: Eğitimin Küreselleşmesi ve Neo-Liberal Politikaların Etkileri", *Uluslararası İlişkiler*, C. 3, S. 9, s. 151-172.

DOĞAN, Mehmet (2012). "Hayat Boyu Öğrenme ve İSMEK Modeli", *Hayat Boyu Öğrenme ve Mesleki Eğitim Uluslararası Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, s. 45-50.

DURA, Cihan (1990). *Bilgi Toplumu*, Ankara:Kültür Bakanlığı Yayınları

FIRAT, Mehmet (2010). "Bilgi Toplumunda Eğitimin Sürekliliği ve Okulların Geleceği", *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*(11-13 November, 2010 Antalya-Turkey), s. 504-509.

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsdsc440&language=en> (30.08.2015).

<http://ismek.ibb.gov.tr/tarihcesi.aspx> (9.9.2015).

<https://www.ankara.bel.tr/kulturel-hizmetler/belmek>(9.9.2015).

<http://www.iconte.org/FileUpload/ks59689/File/112.pdf> (20.09.2015).

<http://www.kaymek.com/icerik.asp?id=3> (11.10.2015).

Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi (2009).<http://mesbil.meb.gov.tr/genel/hayat%20boyu%20%C3%B6%C4%9Frenme%20dokuman.pdf>(06.09.2015).

KAYA, Havva Eylem (2014). "Küreselleşme Sürecinde Yaşam Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Gerçeği", *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt 9, Sayı 2, s. 91-111.

OECD (1973). *Recurrent Education: A Strategy for Lifelong Learning*, <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED083365.pdf> (21.08.2015).

TITZ, Jean-Pierre (1995). "The Council of Europe's "Permanent Education" Project", *European Journal Vocational Training*, No:6, p. 43-46,http://www2.cedefop.europa.eu/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/132/6_en_titz.pdf (01.09.2015).

TÜRKİYE HAYAT BOYU ÖĞRENME STRATEJİ BELGESİ VE EYLEM PLANI 2014-2018, (2014).<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/07/20140716-8-1.pdf> (06.09.2015).

UNESCO (1972). *Learning to Be: the World of Education Today and Tomorrow*, <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002232/223222e.pdf> (07.09.2015).

YAYGIN EĞİTİM İSTATİSTİKLERİ 2009-2013 (2014).Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları

YÜKSEL, Hakan (2015). "'Enformasyon Toplumu' ve İnsan: Avrupa Birliği Politika Belgelerinin Eleştirel Bir Değerlendirmesi", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 48, Sayı 2, s. 37-71.